

Orijinal Araştırma / Original Article

14 Haftalık Bütünleşik Fiziksel Aktivite Programının İlköğretim Öğrencilerinin Tutumları Üzerine Etkisi

Ahmet Sansi¹, İsmail Güleç², Sibel Nalbant³¹Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Batman, Türkiye²Lisans Öğrencisi, İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye³Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Alanya, Türkiye

Cite this article as: Sansi A, Güleç İ, Nalbant S. The Effect of 14-Week Inclusive Physical Activity Program on Attitudes in Primary School Students. Research in Sports Science 2019; 9(1); 1-4.

Özet

Bu araştırmanın amacı, 14 haftalık bütünleşik fiziksel aktivite (BUFA) programının normal gelişim gösteren (NGG) ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarına etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmaya 23 kız (yaş: 9,47±,510) ve 15 erkek (yaş: 9,6±,507) olmak üzere toplam NGG 38 öğrenci katılmıştır. Aileleri tarafından onayı olan öğrenciler 14 hafta süre ile haftada 1 gün, günde 75 dakika süresince kendi yaş grubundaki özel gereksinimli akranları ile birlikte BUFA programına katılmıştır. Katılımcıların tutum düzeyleri 14 haftalık BUFA programı öncesinde ve sonrasında uygulanan Arkadaşlık Aktivite Ölçeği (AAÖ) ve Sifat Kontrol Listesi (SKL) ile test edilmiştir. 14 haftalık BUFA programı sonrasında ilköğretim öğrencilerinin AAÖ ile SKL'den elde ettikleri puanlar arasındaki istatistiki anlamlı farklılık Wilcoxon testi ile NGG kız ve erkeklerin tutumları arasındaki farklılık ise Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Sonuç olarak BUFA programına katılım yolu ile NGG ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olumlu değişim olduğu belirlenmiştir (p<.05). Diğer taraftan NGG ilköğretim öğrencilerinde cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05). Sonuç olarak; BUFA'ya katılan normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarında olumlu değişim olduğu belirlendi.

Anahtar kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, bütünleşik fiziksel aktivite, akran tutumu

The Effect of 14-Week Inclusive Physical Activity Program on Attitudes in Primary School Students

Abstract

The aim of this research is to investigate the effect of 14-week Inclusive Physical Activity (IPA) program on the attitudes of primary school students with typical development (TD) toward peers with disabilities. Analysis was conducted on a total of 38 students with TD, including 23 girls (age: 9.47±0.510) and 15 boys (age: 9.6±0.507). Prior approval was obtained from the families of all participants. The students participated in IPA program that was scheduled for 14 weeks, 1 day a week for 75 minutes. Attitudes were measured using the Adjective Checklist and a friendship activity scale (FAS) before and after the 14-week BUFA program. Wilcoxon test was employed to investigate the statistically significant difference between FAS and scores obtained from the Adjective Checklist of the students with TD post the 14-week BUFA program. Additionally, the Mann-Whitney U test was conducted to determine whether there was a statistically significant difference between the attitudes of boys and girls. As a result, it was established that there is a statistically significant positive change in the attitudes of primary school students with TD through participation in IPA program (p<.05). On the contrary, when the effect of gender on attitudes was examined, no statistically significant difference was observed in the attitude changes of male and female students (p>.05).

As a result; It was found that there was a positive change in the attitude of the peers who participated in IPA environment towards children with special needs.

Keywords: Children with special needs, peer attitude, inclusive physical activity

Giriş

Hak temelli yaklaşım çerçevesinde bireysel farklılıkları ne olursa olsun toplumun tüm üyeleri, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlardan eşit düzeyde yararlanabilmelidir. Bu düşüncenin savunucusu olan "bütünleştirme" terimi ilk kez 1994'te yapılan Dünya Konferansı'nın sonucu olarak yayınlanan "Salamanca Beyanamesi"nde ortaya çıkmıştır. Özel eğitim bakışı ile bu terim, kaynaştırma teriminden

farklı olarak örgün eğitimdeki özel gereksinimli çocukları ve gençleri normal gelişim gösteren (NGG) akranları ile ötekileştirmeden uzak bir yapıda bütünleştiren eylemlerin planlanması anlamına gelmektedir. Salamanca Bildirisinde de belirtildiği gibi kapsayıcı okullar içinde gerçekleştirilen eğitim yolu ile özel gereksinimli çocuklar toplumsal yaşama uyum sürecinde olumlu yönde gelişim sağlayabilmektedir (UNESCO, 1994). Günümüzde bütünleştirme; aktif ve kesintisiz olarak adım adım ilerleyen, ihtiyaç, olanak ve fırsatların değişimi ve geliş-

minden etkilenecek bu çerçevede sürekli genişleyerek yenilenen bir süreci ifade eden dinamik bir kavramdır. Bütünleştirmenin temel ilkesi, insan çeşitliliğinin değerini bilmektir. Bazı yazarlar bütünleştirmeyi tüm yetenek düzeyindeki çocukların sınırsız katılımını dayatan ahlaki bir gereklilik olduğunu bildirmektedirler (Coppin ve ark., 2003). Bu bağlamda spor, özel gereksinimli bireylerin özel gereksinimi olan ve olmayan bireylerin bir araya gelmelerine olanak sağlayarak özel eğitimde ulaşılması hedeflenen "bütünleştirme" için son derece önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Böyle bir ortamda, özel gereksinimli birey, kendine karşı olumlu tutum geliştirmekte, yaratıcılığı uyarılmakta, yalnızlık duyguları en aza inmekte, çevresi genişlemekte ve daha anlamlı bir yaşam sürme şansı yakalamaktadır (Atay, 1995; Brouwer ve Ludeke, 1997). Bütünleştirmenin olumlu sonuçlanması için gerekli ön koşulların sağlanması önemlidir. Bu ön koşulların biri de "tutum" dur. Çünkü tutum, insan davranışlarına yön vermektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, bütünleştirmenin başarılı olması için olumlu tutum esas olarak görülmektedir. Son yıllarda tutum ve akran konulu çalışmalar araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Birçok ülkede özel gereksinimli bireylerde bütünleştirme adına alınan tedbirler ve yapılanma araştırmacıları, özel gereksinimli çocukların NGG akranları ile olumlu tutum geliştirmeleri ve ön yargıları kaldırmaya yönelik konular üzerinde çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Bütünleştirme uygulamalarının başarıya ulaşmasında NGG akranların özel gereksinimli akranlarını kabul etmeleri, onlara yönelik olumlu tutum geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır (Özer ve ark., 2016). Tutum ile obje arasındaki temas, sıklık, yoğunluk tutumun olumlu yönde değişimini etkilemektedir (Nalbant, 2018). Bu bilgiye dayalı olarak akranların tutumlarında olumlu değişim sağlamak için kullanılacak olan yöntemlerden birinin "temas temelli uygulamalar" olduğundan söz edilebilir. Fiziksel aktivite, egzersiz ve/veya sporun sosyolojik tanımları incelendiğinde ortak ifadelerin "sosyalleştirici, bütünleştirici, işbirliği sağlayan" bir olgu olduğudur. Bu ifadelerden yola çıkarak beden eğitiminde bütünleştirme ortamı, akran etkileşimlerinin gelişimi için bir önemli bir fırsat olarak düşünülebilir (Causton-Theoharis ve Malmgren, 2005). Bununla birlikte birçok ülkede özel gereksinimli çocukların kendi aralarında eğitimlerinden ziyade engelsiz akranları ile bir arada bütünleşik ortamlarda eğitim almalarına yönelik uygulamalar giderek artmaktadır (Demeris ve ark., 2007; Hundert ve Delft, 2009; Harrower ve Dunlap, 2001; Gupta ve ark., 2014; Yarımkaya ve ark., 2017). Bu çalışmaların bir benzeri olarak İstanbul Gedik Üniversitesi koordinatörlüğünde Aktif Toplumun İçindeyiz; Bütünleşik Fiziksel Aktivite Merkezi" (BUFAM) projesi yürütülmektedir. BUFAM projesi bütünleşmenin toplumsal bir gereklilik olarak ortaya çıkması ve fiziksel aktivite ortamlarının bütünleştirme için bir araç olmasından yola çıkarak inşa edilmiştir. Projenin katılımcılar üzerindeki etkisini belirlemek amacı ile 14 haftalık bütünleşik fiziksel aktivite (BUFA) etkinliklerinin ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarına etkisi konulu araştırma yapılması planlanmıştır.

Yöntem ve Araçlar

Katılımcılar: Araştırmanın katılımcılarını, 2018–2019 eğitim-öğretim yılında, İstanbul Pendik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olan Fuat Köprülü ve Sancaktepe ilkokulunda öğrenim gören toplam 23 kız; 15 erkek olmak üzere toplam 38 öğrenci oluşturmuştur. Aileleri tarafından onayı olan katılımcılar haftada 1 gün, günde 75 dakika süre ile kendi yaş grubundaki özel gereksinimli akranları ile birlikte BUFA programına katılmıştır.

İşlemler

Araştırma Modeli

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan zayıf deneysel desenin tek gruplu ön test-son test yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, gelişmiş seçilmiş tek bir gruba bağımsız değişkenin uygulanması ve etkinin bağımlı değişken üzerinde gözlenmesi ile gerçekleştirilir. Bağımsız değişken uygulanmadan önce ön test, uygulandıktan sonra ise son test uygulanır ve tek gözlemle yapılır (Karasar, 2012). Araştırmada NGG ilköğretim öğrencilerinin tutumları bağımlı değişken, 14 haftalık BUFA programı ise bağımsız değişken olarak değerlendirilmiştir. NGG ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları ile ilgili var olan durum Nalbant ve ark. (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan Arkadaşlık Aktivite Ölçeği (AAÖ) ve Sifat Kontrol Listesi (SKL) ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

- *Katılımcı bilgi formu;* araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, demografik özelliklerini tanımlamayı sağlayan ve araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi formu ile katılımcıları tanımlayan bilgiler elde edilmiştir.
- *AAÖ ve SKL;* Siperstein (1980) tarafından geliştirilmiş olan ve 17 ifadeden oluşan AAÖ dört dereceli değerlendirmeye (evet, galiba evet, hayır, galiba hayır) sahiptir. Ölçekten en fazla 68 en az ise 17 puan almak mümkündür. Yüksek puan olumlu tutumu düşük puan ise olumsuz tutumu yansıtmaktadır. SKL 34 sıfattan oluşmakta ve ölçekte bulunan sıfatlar olumlu (17 adet), olumsuz (10 adet) ve empati sıfatları (7 adet) olmak üzere 3 alt boyut altında toplanmaktadır. Sifat Kontrol Listesi, özel gereksinimli bir bireyi tanımlamak için öğrencinin istediği kadar sıfatı işaretlenmesi ile uygulanmaktadır. SKL'nin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan toplam puan 20'nin üzerinde ise özel gereksinimli bireye karşı olumlu, 20'nin altında ise olumsuz tutuma sahip olduğu varsayılmaktadır (Nalbant ve ark., 2011).

Bütünleşik Fiziksel Aktivite Etkinlikleri

İstanbul Gedik Üniversitesi koordinatörlüğünde yürütülen BUFAM projesinde uygulanan fiziksel aktivite etkinlikleri, özel gereksinimli çocuklarla NGG akranların fiziksel aktivite yolu ile bütünleşmesini sağlayan bir tür uyarlanmış fiziksel aktivite eğitimidir. BUFAM' da bütünleşik ortamda eğitim alan özel gereksinimli çocuk ve gençler, gelişimsel özelliklerine göre Kelebekler (4 – 6 yaş) , Yıldızlar (7-14 yaş) ve Aktif Yaşam (15 -24 yaş), Ateş Böcekleri (bedensel engelli çocuklar) isimli gruplarda eğitim almaktadırlar. Ayrıca özel gereksinimli bireyler özelleşmiş spor becerilerinin düzeyine göre basketbol, futbol, badminton ve voleybol spor dallarında da eğitim almaktadırlar. BUFA programına Kelebekler grubuna akran olarak ana okul öğrencileri, Yıldızlar grubuna ortaokul öğrencileri, Aktif Yaşam grubuna lise öğrencileri dâhil edilmiştir. Bedensel engelli öğrencilerden oluşan "Ateş Böcekleri" nin akranları ise yaş gruplarına uygun eğitim kademesinden belirlenmiştir. Her bir grup kendi içlerinde gruplara ayrılarak seanslar halinde eğitimlere dâhil edilmişlerdir. Her bir akran grubunun eğitim süresince aynı özel gereksinimli çocuk ve gençle çalışması sağlanarak bütünleşmenin gerçekleşmesi için tedbir alınmıştır.

BUFA eğitimlerinin amacı temel hareket becerileri ve özelleşmiş sportif becerilerini geliştirmektir. Uygulanan BUFA programı, fiziksel ve motor yeterliliklerin, algısal motor gelişimlerin ve hareket becerilerinin, yani yer değiştirme, nesne kontrolü becerileri ile denge bece-

rilerinin gelişimini ve özelleşmiş sportif becerileri destekleyen akran katımlı bir programdır.

Bu araştırma İstanbul Gedik Üniversitesi Bütünlük Fiziksel Aktivite Merkezi'nde yürütülmüştür. Araştırmaya katılan NGG ilköğretim öğrencileri, Yıldızlar grubunda eğitimlerini sürdüren 7-14 yaş aralığındaki otizm spektrum bozukluğu (6 kişi), zihinsel engel (9 kişi), down sendromu (2 kişi) tanıları toplam 17 özel gereksinimli akranları ile 14 hafta süresince haftada 1 gün, günde 75 dk bütünlük ortamda fiziksel aktivite programına katılmıştır.

Akran Öğretimi

Akran öğretimi 14 hafta süren BUFA programından 1 hafta önce, 1 gün süre (3 saat) ile uygulanmıştır. Akran öğretimi kapsamında öğrencilerin kendi okullarında oluşturulan seminer odalarında çeşitli video filmlerine, özel sporcuların başarı hikâyelerine ve BUFA projesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Akran öğretiminde özellikle ilköğretim öğrencilerinin BUFAM' daki fiziksel aktivite programına birlikte katılacakları özel gereksinimli akranlarının tanıları (otizm spektrum bozukluğu, zihinsel engel, down sendromu) hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Sunumların ardından öğrencilerle gerçekleştirilen soru-cevap oturumu ile detaylı bilgilendirme yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Pendik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve katılımcıların ailelerinden gerekli onay alınarak veri toplama süreci başlatılmıştır. BUFA programına katılım öncesinde uygulanan katılımcı bilgi formu ile NGG ilköğretim öğrencilerinin tanımlayıcı bilgileri elde edilmiştir. AAÖ ve SKL ile NGG ilköğretim öğrencilerinin çalışma başlangıcındaki tutum düzeyleri belirlenmiştir. Başlangıç verilerinin toplanmasının ardından katılımcılara kendi okullarında akran öğretimi uygulanmış ve bu uygulamaya araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Akran öğretiminin ardından, katılımcılar 14 hafta süre ile haftada 1 gün, günde 75 dakika kendi yaş grubundaki özel gereksinimli arkadaşlarıyla birlikte BUFA programına dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencileri ve özel gereksinimli çocuklar 14 hafta süresince IPA programına düzenli olarak devam etmiş ve devamsızlık yapmamışlardır.

14 haftalık BUFA programına katılım sonrasında AAÖ ve SKL formu aynı araştırmacı tarafından tekrar uygulanarak son test verileri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 21.0 sürümü kullanılarak yapılmıştır. 14 haftalık BUFA programından sonra programı öncesi ve sonrasında NGG öğrencilerin AAÖ ile SKL puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık nonparametrik testlerden Wilcoxon eşleştirilmiş iki örnek testi (iki eş arasındaki farkın önemlilik testi) ile incelenmiştir. Ayrıca NGG kız ve erkeklerin tutumları arasında istatistiksel farklılık Mann-Whitney U testi (iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi) ile incelenmiştir.

Bulgular

14 haftalık bütünlük fiziksel aktivite (BUFA) etkinliklerinin ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarına etkisini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş Dağılımları ve BUFA'ya Katılım Öncesi ve Sonrası AAÖ ile SKL Puan Ortalamaları

	CİNSİYET	
	KIZ (n=23)	ERKEK (n=15)
Yaş	9,47±,510	9,6±,507
AAÖ Ön-Test Puan Ortalaması	23,91	26,00
AAÖ Son-Test Puan Ortalaması	32,47	35,46
SKL Ön-Test Puan Ortalaması	23,39	23,33
SKL Son-Test Puan Ortalaması	25,95	24,46

Yukarıdaki tabloda 1'de görüldüğü üzere çalışmaya 23 kız (yaş: 9,47±,510) ve 15 erkek (yaş:9,6±,507) olmak üzere toplam 38 kişi katılmıştır. Çalışmanın başlangıcında çalışmaya katılan kızların AAÖ puan ortalaması 23,91 ve SKL puan ortalaması 23,39, erkeklerin AAÖ puan ortalaması 26,00 ve SKL puan ortalaması ise 23,33 olarak bulunmuştur. Çalışmanın bitiminde ise kızların AAÖ puan ortalaması 32,47 ve SKL puan ortalaması 25,95, erkeklerin AAÖ puan ortalaması 35,46 ve SKL puan ortalaması 24,46 olarak tespit edilmiştir. Buna göre hem kızların hem de erkeklerin AAÖ ve SKL ölçeklerine göre puan ortalamaları BUFA katılım sonrasında arttığı belirlenmiştir.

14 haftalık BUFA programı öncesi ve sonrasında NGG ilköğretim öğrencilerinin AAÖ ile SKL den elde ettikleri puanlar karşılaştırıldığında, BUFA programına katılım yolu ile NGG ilköğretim öğrencilerinin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olumlu değişim olduğu belirlenmiştir (p<,05). Fark puanlarının her iki ölçekte de sonuçların pozitif sıralar lehine olması BUFA programının NGG akranların tutumları üzerinde istatistiksel olarak olumlu anlamda etkisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo. 3'e göre cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi incelendiğinde, NGG kız ve erkek öğrencilerin hem AAÖ hem de SKL ölçeklerine göre

Tablo 2. Katılımcıların BUFA'ya Katılım Öncesi ve Sonrası AAÖ ve SKL puanları Wilcoxon Testi Sonuçları

Ön-Test	Son-Test	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	p
AAÖ	Artan	38	19,5	741	-5,376	0
	Azalan	0	0	0		
	Sabit	0				
SKL	Artan	24	19,77	474,5	-3,037	0,002
	Azalan	10	12,05	120,5		
	Sabit	4				

p<,05*

Tablo 3. BUFA'ya Katılım Sonrası Tutumların Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Grup	N	Sıra ort.	Sıra Top.	Z	p	
ÖN-TEST	AAÖ	Kız	23	18,20	418,5	-0,901	0,368
		Erkek	15	21,50	322,5		
	SKL	Kız	23	20,26	466	-0,528	0,597
		Erkek	15	18,33	275		
SON-TEST	AAÖ	Kız	23	17,76	408,5	-1,197	0,231
		Erkek	15	22,17	332,5		
	SKL	Kız	23	21,80	501,5	-1,599	0,11
		Erkek	15	15,97	239,5		

p<,05*

özel gereksinimli akranlarına karşı tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Tartışma

Alanyazındaki araştırma bulgularına (Klavina ve Block, 2008; Liu ve ark., 2010; McKay ve ark.,) paralel olarak, bu çalışmada da NGG ve özel gereksinimli bireylerin BUFA aktivitelerinin NGG bireylerde olumlu tutum değişikliklerine yol açtığı tespit edilmiştir.

McKay ve ark. (2015) 143 altıncı sınıf öğrencisinin (uygulama grubu:71, kontrol grubu:72) katıldığı bir araştırmada paralimpik okul günü etkinliklerinin NGG öğrencilerinin tutumları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Buna göre bizim elde ettiğimiz bulgulara benzer olarak uygulama grubundaki öğrencilerin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olumlu farklılık tespit edilmiştir.

Klavina ve Block (2008) ilköğretim öğrencileri olan üç özel gereksinimli çocuğun ve NGG dokuz akranın katıldığı bütünleşik beden eğitimi uygulaması sonucunda fiziksel etkileşimlerinin arttığını ancak sosyal etkileşimlerinin düşük kaldığını ve öğrenciler arasındaki etkileşimin müdahalenin sonlarına doğru azaldığını belirtmiştir. Ayrıca ilköğretim öğrencilerinin çalışma boyunca özel gereksinimli akranlarına karşı olumlu tutum sergiledikleri ifade edilmiştir.

Liu ve ark. (2010) paralimpik okul günlerinin NGG gösteren çocukların engelli akranlarına yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında araştırmamızdan elde edilen bulgulardan farklı olarak tutumların olumlu yönde değişmesine rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir farkın oluşmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca kızların erkek katılımcılara göre engelli bireylere yönelik tutumlarının hem çalışma öncesinde hem de sonrasında daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç

14 haftalık BUFA programına katılım yolu ile NGG ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli akranlarına yönelik değişen tutumlarının incelendiği bu çalışmada, katılımcıların AAÖ ve SKL den elde ettikleri puanlar incelendiğinde tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değiştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer taraftan cinsiyetin tutumları üzerindeki etkisi incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerde görülen tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Özetle BUFA programına katılım yolu ile NGG ilköğretim öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarında olumlu değişimler sağlanmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda katılımcı sayısının artırılarak kontrol grubu kullanılması ve niceliksel yaklaşımın yanı sıra nitel yaklaşımdan da yararlanılması önerilmektedir. İleride yapılacak çalışmaların daha çok sayıda katılımcı ve kontrol grubu ile yapılması ayrıca niceliksel yaklaşımın yanı sıra nitel yaklaşımdan da yararlanılması önerilmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleştirmesine katkı veren İstanbul Gedik Üniversitesi'ne, İstanbul Gedik Üniversitesi Bütünleşik Fiziksel Aktivite Merkezi koordinatörü Prof. Dr. Dilara Özer'e, Bütünleşik Fiziksel Aktivite eğitmenleri Doğan Polat, Nermin Latifoğlu, Kaan Vardal, Özge Dilara Yağbakar ve Melek Bahçeci'ye en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Etik Komite Onayı: N/A.

Hasta Onamı: N/A.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını belirtmiştir.

Ethics Committee Approval: N/A.

Informed Consent: N/A.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Atay, M. (1995).** Özürlü çocukların normal yaşlıları ile birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma programlarına karşı öğretmen tutumları üzerine bir inceleme. Ulusal Tez Merkezi/ Tez Sorgu.
- Brouwer, J., Ludeke, W. (1997).** *Felsefi Açıdan Engellilerde Spor*. Antalya Uluslar arası Engellilerde Spor Sempozyumu Bildiri Kitabı. TC Başbakanlık GSGM Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Causton-Theoharis, J. N., Malmgren, K. W. (2005).** *Increasing peer interactions for students with severe disabilities via paraprofessional training*. *Exceptional children*, 71(4), 431-444. [\[CrossRef\]](#)
- Coppenolle, H. V., De Potter, J. C., Van Peteghem, A., Djbova, S., Wijns, K. (2003).** *Inclusion and integration through adapted physical activity*.
- Demeris, H., Childs, R. A., Jordan, A. (2007).** *The influence of students with special needs included in grade-3 classrooms on the large-scale achievement scores of students without special needs*. *Canadian Journal of Education*, 609-627. [\[CrossRef\]](#)
- Gupta, S. S., Henninger IV, W. R., Vinh, M. E. (2014).** *How Do Children Benefit from Inclusion. First Steps to Preschool Inclusion: How to Jumpstart*. Your Programwide Plan, 33-57.
- Harrover, J. K., Dunlap, G. (2001).** *Including children with autism in general education classrooms: A review of effective strategies*. *Behavior modification*, 25(5), 762-784. [\[CrossRef\]](#)
- Hundert, J., Van Delft, S. (2009).** *Teaching children with autism spectrum disorders to answer inferential "why" questions*. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 24(2), 67-76. [\[CrossRef\]](#)
- Karasar, N., (2012).** *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi.
- Klavina, A., Block, M. E. (2008).** *The effect of peer tutoring on interaction behaviors in inclusive physical education*. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 25(2), 132-158. [\[CrossRef\]](#)
- Liu, Y., Kudláček, M., Ješina, O. (2010).** *The influence of Paralympic School Day on children's attitudes towards people with disabilities*. *Acta Gymnica*, 40(2), 63-69.
- McKay, C., Block, M., Park, J. Y. (2015).** *The impact of Paralympic School Day on student attitudes toward inclusion in physical education*. *Adapted physical activity quarterly*, 32(4), 331-348. [\[CrossRef\]](#)
- Nalbant, S., Aktop, A., Özer, D., Hutzler, Y. (2011).** *Validity and reliability of a Turkish version of the Friendship Activity Scale*. *European Journal of Special Needs Education*, 26(4), 523-530. [\[CrossRef\]](#)
- Nalbant, S. (2018).** *Spor Yoluyla Farkındalık Gelişimi Etkinliğinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutuma Etkisi*, 8(1), 1303.
- Özer, D., Grenier, M., Nalbant, S., Hatipoğlu Ö. (2016).** *Active life center: a Turkish model for teaching students with disabilities*. *Palaestra*, 30(1).
- Siperstein, G. N. (1980).** *Instruments for measuring children's attitudes toward the handicapped*. *University of Massachusetts*.
- UNESCO, (1994).** *The Salamanca Statement and Framework For Action On Special Needs Education World Conference On Special Needs Education*. Access and Quality Salamanca, Spain, 7- 10 June 1994.
- Yarımkaya, E., İlhan, E. L., & Karasu, N. (2017).** *Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 225-252. [\[CrossRef\]](#)